

گونه‌شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی^۱

رسول نوروزی سید حسینی^۲

مریم امینی^۳

محمد مهدی رحمتی^۴

فرشته مجبی^۵

علی محمودیان پورسرابی^۶

احسان ططری^۷

[10.22034/ssvs.2025.3504.3561](https://doi.org/10.22034/ssvs.2025.3504.3561)

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۲۱

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۳/۲۴

مهاجرت ورزشکاران، یکی از چالش‌های مهم کشورهای در حال توسعه، از جمله ایران است که تحت تأثیر عوامل پیچیده اقتصادی، اجتماعی و ورزشی قرار دارد. هدف این تحقیق، گونه‌شناسی این مهاجرت‌هاست. این مطالعه با استفاده از رویکرد کیفی و تحلیل مضمون انجام و داده‌ها از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، اسناد و گزارش‌های منتشر شده گردآوری شد.

نتایج تحقیق نشان داد که دو عامل اصلی در تصمیم مهاجرتی ورزشکاران ایرانی عبارت‌اند از: (۱) شبکه روابط اجتماعی و (۲) ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی. از تلاقی این دو عامل و کدهای تحلیل شده، پنج گونه مهاجرت شناسایی شد: مهاجرت موقتی، مهاجرت وابستگی-ارتباطات فرهنگی، مهاجرت برای توسعه مسیر شغلی، مهاجرت ناشی از مشکلات معیشتی و مهاجرت به قصد پناهندگی. نتایج نشان می‌دهد که برای مدیریت این پدیده، نیاز به سیاست‌گذاری‌های حمایتی، بهبود شرایط اقتصادی و ایجاد فرصت‌های حرفه‌ای است. این تحقیق می‌تواند به مدیران ورزشی و سیاست‌گذاران در طراحی راهکارهای مؤثر کمک کند.

واژگان کلیدی: مهاجرت ورزشکاران، وابستگی فرهنگی، سیاست‌گذاری ورزشی، مهاجرت موقتی و روابط اجتماعی.

^۱ این مقاله از طرح شماره «۴۰۳۱۳۰۴» تحت حمایت مادی بنیاد علم ایران (INSF) برگرفته شده است.

^۲ دانشیار، مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران (نویسنده مسئول)

E-mail: Rasool.norouzi@modares.ac.ir

^۳ دکترای مدیریت ورزشی، گروه مدیریت ورزشی، دانشکده علوم ورزشی، دانشگاه شهید چمران، اهواز، ایران

^۴ دانشیار، جامعه‌شناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه گیلان، رشت، ایران

^۵ دکترای مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

^۶ دانشجوی مدیریت ورزشی، گروه علوم ورزشی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران

^۷ استادیار، گروه آموزش تربیت‌بدنی، دانشگاه فرهنگیان، تهران، ایران

مقدمه

در دهه‌های اخیر، روند رو به‌رشدی از ورزشکاران و متخصصان ورزشی وجود داشته است که در مهاجرت ورزشی فراملی و جابه‌جایی در داخل کشورشان، به دلیل تمایل آن‌ها برای ارتقای توسعه ورزش، گسترش شبکه‌های حرفه‌ای و دنبال کردن مشاغل ورزشی و تحصیلات دانشگاهی انجام شده است (فوجز و همکاران^۱، ۲۰۲۱؛ اولوسکی و همکاران^۲، ۲۰۱۶؛ پالومبو و همکاران^۳، ۲۰۲۱؛ حسینی و همکاران، ۱۳۹۹). اکنون مهاجرت ورزشکاران به یکی از ویژگی‌های برجسته چشم‌انداز ورزشی جهانی تبدیل شده است که تحت تأثیر عواملی مانند فرصت‌های حرفه‌ای، توسعه مهارت‌ها و پناه بردن از آشفتگی‌های سیاسی-اجتماعی قرار گرفته است (میچلینی^۴، ۲۰۲۲؛ نوون و همکاران^۵، ۲۰۲۲؛ ثروپ و ویتون^۶، ۲۰۲۱). گفتنی است که مهاجرت ورزشی پدیده جدیدی نیست، بلکه الگوهای مهاجرت تاریخی و جهانی را منعکس می‌کند (یانسن و انگبرسن^۷، ۲۰۱۷). مطالعات اخیر نقش راهبردی مهاجرت ورزشکاران فراملی را در پیشرفت شغلی برجسته می‌کند (بون و همکاران^۸، ۲۰۲۲). مدیران ورزشی و سیاست‌گذاران باید به‌طور فعال به چالش‌ها و مسائل مرتبط با مهاجرت ورزشکاران پردازند (نوون و همکاران، ۲۰۲۲). در این راستا اسپایچ و همکاران^۹ (۲۰۱۹) بر این باورند که علیرغم تحقیقات گسترده در مورد ارتباط گسترده‌تر بین ورزش و مهاجرت فراملی (مک گوایر و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۲)، تحقیقات پیرامون ورزش و فعالیت بدنی در مطالعات مهاجرت، پناهندگی و مهاجرت اجباری نادیده گرفته شده است. با این حال، در سال‌های اخیر، مطالعات پیرامون روابط ورزش و جنبه‌های مختلف مهاجرت و پناهندگی روند افزایشی داشته است (اسپایچ و آکسفورد^{۱۱}، ۲۰۱۸). حرکت ورزشکاران در سطح جهانی مستلزم تغییر دیدگاه و ارزیابی مجدد تئوری‌های مرتبط با مهاجرت است (کارت^{۱۲}، ۲۰۱۳). مهاجرت ورزشکاران شامل سناریوهای مختلفی مانند جابه‌جایی برای رقابت، آموزش، تحصیل یا پیشرفت شغلی، به‌طور موقت و دائم است (باقرزاده و شریعتی فیض‌آبادی

¹ Fuchs et al.

² Orlowski et al.

³ Palumbo et al.

⁴ Michelini

⁵ Nunn et al.

⁶ Thorpe & Wheaton

⁷ Jansen & Engbersen

⁸ Bon et al.

⁹ Spaaij et al.

¹⁰ Maguire et al.

¹¹ Spaaij & Oxford

¹² Carter

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

، ۱۳۹۹؛ آگرگارد و ریب^۱، ۲۰۱۴؛ کارتر، ۲۰۱۳؛ مگی و سودن^۲، ۲۰۰۲؛ روجا و همکاران^۳، ۲۰۲۲؛ اسپایچ، ۲۰۱۳).

تحقیقات نشان داده است که ورزشکاران به دلایل بی‌شماری سفرهای مهاجرتی را آغاز می‌کنند که شامل عوامل قانونی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و محیطی می‌شود (روجا و همکاران، ۲۰۲۲؛ مگی و سودن، ۲۰۰۲؛ زیوری و همکاران، ۱۴۰۲؛ مرادی شرف و همکاران، ۱۴۰۱؛ باقری و همکاران، ۱۳۹۸). برخی از انگیزه‌های محوری در پس مهاجرت ورزشکاران عبارت‌اند از: دسترسی به محیطی متنوع و فراگیر برای مشارکت ورزشی مداوم (اسپایچ، ۲۰۱۳)، تعقیب جاه‌طلبی‌های شغلی و اشتیاق عمیق برای ورزش (بوتلهو و آگرگارد^۴، ۲۰۱۱)، آرزو برای تحرک اجتماعی رو به رشد (پولی^۵، ۲۰۱۰)، فرار از آشفتگی سیاسی در کشورشان (اودانل و همکاران^۶، ۲۰۲۰)، مواجهه با سیاست‌های محدودکننده در کشورشان (سالیوان و همکاران^۷، ۲۰۲۳)، جستجوی حمایت اجتماعی و کاهش چالش‌های عملکردی (استورم و همکاران^۸، ۲۰۲۲)، فرار از نابرابری‌ها و تعقیب فرصت‌های افزایش یافته (میچلینی، ۲۰۲۲)، مقاومت در برابر نژادپرستی (فلنسور و همکاران^۹، ۲۰۲۱)، یافتن مسیرهای زندگی جدید و شغلی (ثروپ و ویتون، ۲۰۲۱)، و به دنبال توانمندسازی (گیفین و همکاران^{۱۰}، ۲۰۲۴)، فرار از مناطق درگیری و بحران‌های اقتصادی-سیاسی (میچلینی، ۲۰۱۸)، تمایل به پذیرش اجتماعی در کشور توسعه‌یافته‌تر (میکلسون^{۱۱}، ۲۰۲۳) - این انگیزه‌های متنوع بر پیچیدگی و ماهیت چندوجهی مهاجرت و سطوح خرد و کلان این پدیده در بین ورزشکاران تأکید می‌کند. به گفته کارشناسان، در نظر گرفتن هر دو جنبه کلان و خرد هنگام بررسی مهاجرت ورزشکاران بسیار مهم است (پولی، ۲۰۰۶؛ مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۹؛ نوروژی سیدحسینی، ۱۴۰۲؛ باقرزاده و شریعتی فیض‌آبادی، ۱۳۹۹). تغییرات جمعیتی، تعاملات سیاسی و اقتصادی در سرتاسر جهان و حکمرانی جهانی همگی نمونه‌هایی از الگوها و نظام‌های کلان‌مقیاس هستند. از سوی دیگر، متغیرهای خرد آن‌هایی هستند

¹ Agergaard & Ryba

² Magee & Sugden

³ Rojo et al.

⁴ Botelho & Agergaard

⁵ Poli

⁶ O'Donnell et al.

⁷ Sullivan et al.

⁸ Storm et al.

⁹ Flensner et al.

¹⁰ Giffin et al.

¹¹ Mickelsson

که منحصر به فرد یا یک منطقه کوچک هستند، مانند روابط خانوادگی، تحرک، موقعیت مکانی و شانس شغلی (آگرگارد و ریبا، ۲۰۱۴؛ کارتر، ۲۰۱۳؛ روجا و همکاران، ۲۰۲۲). بررسی هم‌زمان مسائل کلان و خرد درک کامل‌تری از مهاجرت ورزشی جهانی و عبارات مختلف آن را ممکن می‌سازد. باکمال تعجب، چندین تحقیق در مورد مهاجرت ورزشکاران این دیدگاه جامع را نادیده گرفته‌اند. مجموعه ادبیات کنونی در درجه اول بر ورزشکاران مردی متمرکز است که در ورزش‌های نخبه، به‌ویژه ورزشکارانی که شهرت بین‌المللی دارند- مانند فوتبال- به رقابت می‌پردازند. همان‌طور که روجا و همکاران (۲۰۲۲) اشاره کردند علیرغم پیشرفت‌های قابل‌توجهی که در تحقیقات دانشگاهی در مورد مهاجرت ورزشی انجام شده است، گسترش زمینه تحصیلی به‌منظور دربرگرفتن جنبه‌های بیشتر ضروری است. درواقع، بررسی مسیرهای مهاجرت‌های جایگزین، دسته‌بندی گروه‌های مهاجرت ورزشی مختلف و انبوهی از عناصر اجتماعی که بر پویایی مهاجرت ورزشی تأثیر می‌گذارند، همگی برای این امر ضروری هستند. به گفته یانسن و انگبرسن (۲۰۱۷)، مهاجرت ورزشکاران به یک سلاح تاکتیکی تبدیل شده است که توسط برخی کشورها برای تقویت تولید کلی، ارتقای رشد اقتصادی و افزایش مجموع مدال‌هایشان در مسابقات مشهوری مانند بازی‌های المپیک استفاده می‌شود. در این شرایط، ورزش همچنان یک منبع حیاتی برای دولت‌هاست، زیرا بستری برای بهبود زندگی مهاجران و ایجاد مناطقی برای رفاه، تفریح و احساس اجتماعی آن‌ها فراهم می‌کند (دویج و همکاران^۱، ۲۰۲۰). باوجود این، توجه به این نکته مهم است که نهادهای حکمرانی ورزش به دلیل ناتوانی در شناخت کافی تنوع فوق‌العاده‌ای که هم در داخل و هم در جوامع مهاجر وجود دارد، مورد انتقاد قرار گرفته‌اند (میچلینی، ۲۰۱۸). این مشکل بر اهمیت در نظر گرفتن نیازها و پیشینه‌های خاص ورزشکاران در زمینه بزرگ‌تر مهاجرت ورزشی تأکید می‌کند. این مطالعه بر درک شبکه پیچیده دلایلی تمرکز دارد که ورزشکاران ایرانی را به مهاجرت ترغیب می‌کند و عواملی را که بر تصمیم‌گیری‌های آن‌ها تأثیر می‌گذارند، روشن می‌نماید. وضعیت مهاجرت ورزشکاران ایرانی همچنان یک موضوع پویا و در حال تحول است. بنا بر گزارش‌های منتشرشده، سالانه تعداد زیادی از ورزشکاران ایرانی مهاجرت می‌کنند و به نظر می‌رسد که یکی از مسائل مهم در مدیریت ورزش ایران، مسئله مهاجرت ورزشکاران است (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۹؛ باقری و همکاران، ۱۳۹۸؛ نوروزی سیدحسینی، ۱۴۰۲؛ باقرزاده و شریعتی فیض‌آبادی، ۱۳۹۹).

¹ Doidge et al.

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

با وجود اشاره‌های متعدد به اهمیت مسئله مهاجرت در عرصه ورزش، آنچه در مورد ورزشکاران ایرانی همچنان مغفول مانده، بررسی تحلیلی و چندلایه از ویژگی‌های این پدیده در بسترهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و نهادی خاص ایران است. آمارهای غیررسمی و گزارش‌های رسانه‌ای نشان می‌دهد که روند مهاجرت ورزشکاران ایرانی در سال‌های اخیر افزایش چشم‌گیری داشته است و این مسئله تنها محدود به ورزشکاران نخبه یا رشته‌های خاص نیست، بلکه طیف وسیعی از ورزشکاران را در برمی‌گیرد (مرکز پژوهش‌های مجلس، ۱۳۹۹؛ نوروزی سیدحسینی، ۱۴۰۲). عوامل متعددی از جمله نبود چشم‌انداز شغلی پایدار، ضعف زیرساخت‌های حمایتی، فشارهای سیاسی و اجتماعی، و جذابیت فرصت‌های بین‌المللی از نظر پیشرفت حرفه‌ای، از جمله مهم‌ترین انگیزه‌های مهاجرت محسوب می‌شوند. این روند نه تنها منجر به خروج سرمایه انسانی از سیستم ورزش کشور شده، بلکه تبعاتی چون کاهش کیفیت رقابت‌های داخلی، تضعیف تیم‌های ملی و اختلال در روند استعدادپروری را نیز به دنبال داشته است. با توجه به پیچیدگی و چندبعدی بودن این مسئله، ضرورت انجام پژوهشی جامع و گونه‌شناختی در این حوزه بیش‌ازپیش احساس می‌شود. ادبیات موجود به‌ویژه در زمینه مهاجرت ورزشکاران ایرانی، عمدتاً محدود، پراکنده و فاقد نگاه نظام‌مند بوده و عمدتاً بر نمونه‌های خاص تمرکز داشته است. این در حالی است که شناخت دقیق‌تر از الگوهای گوناگون مهاجرت می‌تواند بستری مناسب برای تدوین سیاست‌های اثربخش‌تر در حوزه مدیریت ورزشی فراهم سازد. بر همین اساس، تحقیق حاضر با اتخاذ رویکردی جامع و تکیه بر چارچوبی چندسطحی، در پی پاسخ به این ضرورت علمی و کاربردی است. با توجه به ماهیت موضوع و نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها، این تحقیق می‌تواند برای گروه‌های متعددی مفید و کاربردی باشد. یکی از اصلی‌ترین کاربران این تحقیق سیاست‌گذاران ورزشی و مسئولان فدراسیون‌ها هستند که با شناخت دقیق‌تر عوامل مهاجرت ورزشکاران، قادر خواهند بود سیاست‌های پیشگیرانه یا حمایتی مناسب‌تری تدوین کنند و بر اساس واقعیت‌های موجود با این پدیده مواجه شوند. بر اساس مطالب مطرح‌شده، هدف از این تحقیق، گونه‌شناسی پدیده مهاجرت در ورزشکاران ایرانی بود و سعی شد که به این سؤال اساسی پاسخ داده شود:

مهاجرت ورزشکاران ایرانی چه گونه‌هایی دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش با هدف گونه‌شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی انجام شده و از طرح کیفی و راهبرد تحلیل مضمونی^۱ بهره گرفته است. ماهیت تحقیق اکتشافی است و تلاش می‌شود تا گونه‌های مختلف پدیده مهاجرت ورزشکاران ایرانی به‌طور عمیق مورد بررسی قرار گیرد. برای جمع‌آوری داده‌ها، از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته استفاده شد که به پژوهشگران این امکان را می‌دهد تا علاوه بر طرح سؤالات اصلی، انعطاف لازم برای پیگیری موضوعات جدیدی که در جریان مصاحبه‌ها مطرح می‌شود را داشته باشند. در این مطالعه، مجموعاً ۳۳ نفر به‌عنوان مشارکت‌کننده انتخاب شدند. انتخاب افراد بر اساس نمونه‌گیری هدفمند و با تکنیک گلوله‌برفی انجام شد تا بتوان از تجارب و دیدگاه‌های مختلف بهره‌مند شد. دلیل استفاده از این تکنیک، حساسیت موضوع مورد مطالعه و دسترسی سخت به ورزشکارانی بود که مایل به همکاری در تحقیق بودند. گفتنی است که با توجه به ماهیت کیفی و تفسیری پژوهش، هدف اصلی نه صرفاً توصیف وضعیت مهاجران، بلکه واکاوی گونه‌شناختی پدیده مهاجرت ورزشی و علل شکل‌دهنده آن‌ها در بین ورزشکاران ایرانی بوده است. از این‌رو، در انتخاب مشارکت‌کنندگان از رویکرد نمونه‌گیری هدفمند با حداکثر تنوع استفاده شده است تا بتوان مجموعه‌ای متنوع از تجارب، دیدگاه‌ها و موقعیت‌های مهاجرتی را گردآوری کرد. در این راستا، علاوه بر ورزشکارانی که تجربه مهاجرت را داشته‌اند یا در حال طی فرایند آن هستند، افرادی که تمایلی به مهاجرت نداشته‌اند نیز در نمونه وارد شده‌اند. حضور این گروه، از منظر پژوهش، امکان مقایسه دیدگاه‌ها، انگیزه‌ها و شرایط مختلف را فراهم آورده و به درک عمیق‌تر از دلایل مهاجرت یا عدم مهاجرت در بسترهای گوناگون اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و شخصی کمک می‌کند. به عبارت دیگر، این داده‌ها نقش مکمل و تقویتی در تحلیل زمینه‌ای داشته و امکان گونه‌بندی دقیق‌تر پدیده مهاجرت ورزشی را فراهم ساخته‌اند.

برای دسترسی به ورزشکارانی که مهاجرت کرده‌اند، از طریق شبکه‌های ارتباطی شخصی، معرفی سایر مشارکت‌کنندگان (تکنیک گلوله‌برفی) و ارتباطات در فضای مجازی (ازجمله اینستاگرام و لینکدین) اقدام شد. تعدادی از این ورزشکاران در خارج از کشور زندگی می‌کردند و مصاحبه‌ها با آنان به‌صورت آنلاین انجام شد. همچنین برای تقویت داده‌ها و درک کامل‌تر از روندها و زمینه‌های مهاجرت ورزشکاران، مصاحبه با مربیان، کارشناسان و مدیران ورزشی مطلع نیز انجام گرفت. بنابراین استفاده از افراد مطلع به‌عنوان مکملی برای مصاحبه‌های اصلی با ورزشکاران بوده و جایگزین آن‌ها نبوده است. ابزار اصلی جمع‌آوری

¹ Thematic analysis

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

داده‌ها، مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته بود. مصاحبه‌ها به دو صورت حضوری (۱۸ مورد) و آنلاین (۱۵ مورد) انجام شد تا دسترسی به طیف گسترده‌تری از مشارکت‌کنندگان میسر گردد. در این مطالعه، مجموعاً ۳۳ نفر به‌عنوان مشارکت‌کننده انتخاب شدند. جامعه آماری شامل ورزشکاران حرفه‌ای ایرانی بود که در سه وضعیت مختلف قرار داشتند: (۱) افرادی که پیش‌تر مهاجرت کرده‌اند، (۲) ورزشکارانی که در حال برنامه‌ریزی برای مهاجرت بودند، و (۳) ورزشکارانی که تجربه مهاجرت نداشتند و تمایلی به آن نیز نداشتند. علاوه بر آن، به‌منظور غنای بیشتر داده‌ها و بررسی پدیده مهاجرت از منظر سیاست‌ها و ساختارهای حمایتی، تعدادی از مربیان، مدیران و کارشناسان ورزشی، روسای فدراسیون‌ها، کارکنان و مدیران کمیته ملی المپیک و مدیران هیئت‌های ورزشی که به‌طور مستقیم با ورزشکاران در ارتباط بوده‌اند نیز در مصاحبه‌ها شرکت داده شدند. انتخاب مشارکت‌کنندگان بر اساس نمونه‌گیری هدفمند و با استفاده از تکنیک گلوله‌برفی انجام شد تا از تجارب ارزشمند آنان در زمینه مهاجرت بهره‌برداری گردد. در انتخاب افراد، تنوع جنسیتی، رشته ورزشی و نقش آنان در ساختار ورزشی کشور مدنظر قرار گرفت. ویژگی‌های مشارکت‌کنندگان تحقیق در جدول ۱ ارائه شده است:

جدول ۱: ویژگی‌های جمعیت‌شناختی شرکت‌کنندگان در پژوهش

متغیرها	تقسیم‌بندی	تعداد	درصد
جنسیت	زن	۱۱	۳۳/۳۳
	مرد	۲۲	۶۶/۶۶
سن	۱۸ تا ۲۲ سال	۱۰	۳۰/۳۰
	۲۳ تا ۲۷ سال	۹	۲۷/۲۷
	۲۸ تا ۳۲ سال	۷	۲۱/۲۲
	۳۳ تا ۳۷ سال	۴	۱۲/۱۲
	۳۸ سال و بالاتر	۳	۹/۰۹
	دیپلم و کمتر	۱۲	۳۶/۳۶
میزان تحصیلات	کارشناسی	۱۵	۴۵/۴۵
	کارشناسی ارشد	۴	۱۲/۱۲
	دکتری	۲	۶/۰۶
رشته ورزشی	جودو	۴	۱۲/۱۲
	تکواندو	۳	۹/۰۹

۱۵/۱۷	۵	فوتبال	
۶/۰۶	۲	بسکتبال	
۱۸/۱۷	۶	کشتی	
۹/۰۹	۳	اسکی	
۹/۰۹	۳	شمشیربازی	
۱۲/۱۲	۴	دوومیدانی	
۹/۰۹	۳	بوکس	
۶/۰۶	۲	۱ تا ۲ سال	
۱۸/۱۸	۶	۳ تا ۴ سال	
۳۰/۳۱	۱۰	۵ تا ۶ سال	مدت فعالیت ورزشی
۲۷/۲۷	۹	۷ تا ۸ سال	
۱۸/۱۸	۶	بیش از ۸ سال	
۲۷/۲۷	۹	مهاجرت کرده‌اند	وضعیت مهاجرت برای
۴۸/۴۸	۱۶	در حال مهاجرت	ورزشکاران
۲۴/۲۶	۸	تمایلی به مهاجرت ندارند	
۱۰۰	۳۳	-	جمع کل

برای اجرای مصاحبه‌ها ابتدا هماهنگی‌های لازم با مشارکت‌کنندگان انجام می‌شد. سپس از طریق ایمیل، راهنمای مصاحبه برای آن‌ها ارسال می‌شد. پس از تعیین زمان مناسب برای مصاحبه‌ها، مصاحبه‌ها به صورت رسمی و با اجازه از مشارکت‌کنندگان ثبت و ضبط می‌شد. برای جمع‌آوری داده‌ها، از مصاحبه‌های نیمه‌ساخت یافته استفاده شد. راهنمای مصاحبه شامل مجموعه‌ای از سؤالات باز بود که به پژوهشگر اجازه می‌داد تا بر اساس پاسخ‌های مشارکت‌کننده، مسیر گفتگو را هدایت کند. سؤالات اولیه با هدف درک انگیزه‌ها، تجربیات و زمینه‌های مهاجرت طراحی شدند. نمونه‌ای از سؤالات مطرح شده در مصاحبه‌ها عبارت بودند از:

- چه عواملی باعث شد به مهاجرت فکر کنید؟
- از چه زمانی به فکر مهاجرت افتادید؟
- خانواده، دوستان یا مریبان در تصمیم مهاجرت شما چه نقش‌هایی داشتند؟
- وضعیت اقتصادی، اجتماعی یا ورزشی کشور چه تأثیری در تصمیم شما داشت؟
- تجربه شما از ورود به کشور مقصد چگونه بود؟

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

- آیا مهاجرت شما موقتی بود یا تصمیم داشتید به طور دائم بمانید؟
- آیا در فرآیند مهاجرت با فشارهای اجتماعی یا تهدیداتی مواجه شدید؟
- پناهندگی یا اقامت در کشور مقصد چطور حاصل شد؟

در صورت نیاز، سؤالات بر اساس پیش‌زمینه ورزشی، رشته، سطح حرفه‌ای و وضعیت فعلی مشارکت‌کننده نیز تعدیل می‌شدند. این انعطاف در مصاحبه کمک کرد تا ابعاد مختلف تجربه مهاجرت ورزشکاران با دقت بیشتری بررسی شود. زمان مصاحبه‌ها بین ۴۵ تا ۹۵ دقیقه بود. پس از اجرای مصاحبه‌ها، بلافاصله محتوای مصاحبه‌ها مکتوب و روند تحلیل و کدگذاری داده‌ها انجام می‌شدند. داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها با استفاده از تکنیک تحلیل مضمونی^۱ براون و کلارک (۲۰۰۶) تحلیل گردیدند. این تکنیک شامل شش مرحله است: ۱) آشنایی با داده‌ها، ۲) تولید کدهای اولیه، ۳) جست‌وجوی مضامین، ۴) بازبینی مضامین، ۵) تعریف و نام‌گذاری مضامین، ۶) تهیه گزارش نهایی. این روند به پژوهشگران کمک کرد تا الگوهای معنادار در داده‌ها شناسایی و تحلیل شوند.

به‌منظور بررسی اعتبار و قابلیت اعتماد داده‌ها، از معیارهای لینکن و گوبا (۱۹۸۵) استفاده شد. بر اساس این معیارها، برای افزایش باورپذیری^۲ یافته‌ها، فرآیند بررسی توسط هم‌تایان و همچنین مشارکت‌کنندگان در تحقیق صورت گرفت و یافته‌های اولیه به مشارکت‌کنندگان بازگردانده شد تا نظرات و بازخوردهای آنان دریافت و در تحلیل نهایی اعمال شود. در این تحقیق سعی شد که تنوع رشته‌ها نیز لحاظ شود تا از این طریق از منابع داده‌های مختلف با دیدگاه‌های متنوع استفاده شود. در کنار این امور، سعی شد که بحث و بررسی یافته‌ها با همکاران یا متخصصان مستقل برای شناسایی سوگیری‌های احتمالی نیز انجام شود. این امور باعث افزایش باورپذیری یافته‌های تحقیق شدند. به‌منظور تحقق انتقال‌پذیری^۳ یافته‌های تحقیق سعی شد که توضیحات دقیق و جامع از زمینه تحقیق، فرآیند جمع‌آوری داده‌ها، ویژگی‌های شرکت‌کنندگان و محیط تحقیق ارائه شود. برای تحقق اتکاپذیری^۴ تحقیق نیز از یک پژوهشگر مستقل و آگاه برای بررسی فرآیند تحقیق و تأیید رویه‌ها و نتایج استفاده گردد. این بازخوردها به مفهوم‌پردازی و دسته‌بندی بهتر مضامین کمک فراوانی کرد. علاوه بر این، تمام مراحل تحقیق شامل طراحی مطالعه، فرآیند کدگذاری، تحلیل داده‌ها

¹ Thematic analysis

² Credibility

³ Transferability

⁴ Dependability

و تصمیم‌گیری‌ها ثبت و ضبط شد تا روند حصول گونه‌های مختلف مشخص باشد. درنهایت، به‌منظور تأییدپذیری^۱، کلیه مراحل تحلیل تأملات، تصمیمات و سوگیری‌های احتمالی پژوهشگر در طول فرآیند تحقیق به‌صورت دقیق مستندسازی شد تا سایر پژوهشگران نیز بتوانند روند تحقیق را دنبال کنند و نحوه اجرای تحقیق از ابتدا تا انتها را ملاحظه کند. این اقدامات به ارتقای کیفیت علمی پژوهش و اعتبار نتایج حاصل از آن کمک شایانی کرده است. در کنار داده‌های حاصل از مصاحبه‌ها، از اسناد و گزارش‌های رسمی منتشرشده در حوزه ورزشکاران مهاجر نیز به‌عنوان داده‌های مکمل بهره گرفته شد. این اسناد شامل گزارش‌های رسانه‌ای، تحلیل‌های رسمی نهادهای ورزشی، مصاحبه‌های پیشین منتشرشده از ورزشکاران و همچنین اخبار مرتبط با مهاجرت ورزشکاران ایرانی بوده‌اند که به شناسایی و تبیین دقیق‌تر مضامین پژوهش کمک کرده‌اند. ترکیب این منابع با داده‌های مصاحبه‌ها، امکان دستیابی به گونه‌های مختلف مهاجرت را فراهم ساخت. همچنین برای تقویت شفافیت فرآیند تحلیل، از جدول استخراج نقل‌قول‌ها نیز استفاده شد تا مشخص گردد که هر مضمون و کد دقیقاً از کدام مشارکت‌کننده یا سند به دست آمده است. این اقدام در راستای پاسخ به معیارهای اعتبار و ردیابی‌پذیری داده‌ها صورت گرفت.

یافته‌های پژوهش

بر اساس داده‌های جمع‌آوری‌شده، مصاحبه‌ها رونویسی شدند و در اولین فرصت کدگذاری و تحلیل شروع شد. رونوشت‌های مصاحبه‌ها خط به خط مطالعه می‌شدند و کدها از آن‌ها استخراج گردید. این مرحله از تحلیل داده‌ها شامل استخراج نظرات و نقل‌قول‌های کلیدی افراد است که به‌طور مستقیم به موضوع تحقیق مرتبط است. در جدول ۲، نمونه‌ای از نقل‌قول‌های منتخب از مشارکت‌کنندگان به همراه کدهای اولیه و مضامین اولیه برجسته‌ای که از آن‌ها استخراج شده‌اند، ارائه خواهد شد. این نقل‌قول‌ها و کدها به‌عنوان مبنای تحلیل و شناسایی الگوها و روندهای اصلی در تحقیق مورد استفاده قرار گرفتند.

¹ Confirmability

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

جدول ۲: نمونه‌ای از نقل قول‌های مهم مشارکت‌کنندگان و احصای کدهای اولیه و مضامین اصلی

منبع استخراج (نشانگرها)	نقل قول‌های مشارکت‌کنندگان	کدهای اصلی استخراج‌شده	مضامین اولیه
P1, P2, P3, P4, P5, P6	خانواده همیشه از تصمیم من حمایت کرده و بدون حمایت آن‌ها، من نمی‌توانستم این گام بزرگ را بردارم. در هر تصمیمی که می‌گیرم، نظر خانواده اولویت دارد.	ارتباطات خانوادگی/ ارتباطات دوستانه و شبکه‌های اجتماعی در خارج/ پشتیبانی از طریق مربیان و تیم‌های خارجی/ حمایت از نهادهای ورزشی یا باشگاه‌ها در خارج/ تجربیات مهاجرت دیگران/ منابع اطلاعاتی در دسترس برای مهاجرت به خارج	شبکه روابط اجتماعی
	دوستان من همیشه به من می‌گفتند که فرصت‌های بهتری در خارج از کشور وجود دارد.		
	شبکه‌های اجتماعی به من کمک کردند تا شرایط مهاجرت را بهتر بشناسم. خیلی از اوقات نظرات و مشورت‌های دوستان و آشنایان کمک می‌کرد که این تصمیم را بگیرم.		
	شرایط اقتصادی کشور به حدی پیچیده است که هر لحظه می‌توانیم شاهد تغییرات بزرگی باشیم.	وضعیت ناپایدار اقتصادی در ایران/ مشکلات مالی در دوران ورزش حرفه‌ای/ فرصت‌های محدود برای پیشرفت/ شرایط نامناسب شغلی/ فشارهای اقتصادی و اجتماعی فزاینده	وضعیت ناپایدار اقتصادی در ایران
P1, P2, P3, P4, P5	من به دلیل مشکلات اقتصادی مجبور شدم به فکر مهاجرت باشم. برای من همیشه نوسانات اقتصادی عامل نگرانی بزرگی بود.		
	اقتصاد ضعیف کشور باعث شد تا من به آینده شغلی‌ام در اینجا بی‌اعتماد شوم.		

تغییرات مداوم اقتصادی همواره من را		نوسانات اقتصادی و تغییرات بازار
به‌سوی کشورهایی باثبات بیشتر کشاند.		کار /
مشکلات مالی و درآمدی برای		ادامه ورزش حرفه‌ای
خانواده‌ام همیشه پشتم بودن، مخصوصاً		
P1, P3, P5, P6	وقتی تصمیم به مهاجرت گرفتم.	ارتباطات خانوادگی / حمایت
	مربی سابقم الان توی یک باشگاه	دوستان / تجربه مهاجرت اطرافیان / دلیل
	خارجیه، همون باعث شد بتونم برم.	شبکه‌های اجتماعی / پشتیبانی وابستگی‌ها و
	خیلی‌ها رو دیدم رفتن و موفق بودن، همین به هم انگیزه داد.	مربی یا باشگاه خارجی ارتباطات
P2, P4, P7, P9	هزینه تمرین و تغذیه دیگه قابل تحمل نبود، مخصوصاً وقتی درآمدی نداری	نوسانات اقتصادی / فشار مالی / مهاجرت
	همیشه نگران بودم فردا چی میشه،	فرصت‌های محدود / نگرانی از مبتنی بر
	همه‌چی توی ایران بی‌ثبات شده بود.	آینده شغلی تعارضات
	رفتم تا بتونم در یک سطح حرفه‌ای‌تر بازی کنم.	معیشتی
P3, P6, P11, P14	توی لیگ ایران سقف درآمد مشخص بود، اما اونجا هم پیشرفت داشتم هم پول.	فرصت‌های بهتر در لیگ‌های خارجی / ارتقای سطح فنی / درآمد
	دنبال این بودم که یه مسیر بلندمدت توی ورزش بسازم.	بهتر / مسیر شغلی پایدار مسیر شغلی و حرفه‌ای
	قرار نبود مهاجرت کنم، فقط برای یک تورنمنت رفتم، ولی بعدش پیشنهاد	شرکت در کمپ‌ها و تورنمنت‌ها / مهاجرت
	تمدید دادن.	موفقیتی برای
P1, P7, P10, P12	بعضی کشورها اجازه می‌دن با ویزای ورزشی چند ماه بمونی، همین باعث شد برم.	اقامت کوتاه‌مدت / عدم قطعیت در بازگشت فرصت‌های کوتاه‌مدت

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

مهاجرت به	شرایطی داشتیم که نمی‌تونستم برگردم؛	
تصمیم گرفتم پناهنده بشم.		
تهدیدهای اجتماعی یا سیاسی / قصد	تهدیدهایی که به خانواده‌ام شد باعث	P5, P9, P14, P16
پناهندگی یا درخواست پناهندگی / امنیت	شد تصمیم بگیرم دیگه برنگردم.	
فرار از فشار اجتماعی	اینجا حداقل امنیت دارم، توی ایران	
فشارها	حس خطر می‌کردم.	

پس از بررسی نقل قول‌های کلیدی و نکات اصلی مصاحبه‌ها، کدهای اولیه استخراج شدند. این کدهای اولیه با توجه به تکرارها و تأکیدی که در مصاحبه‌های مختلف داشتند، بازبینی و تصحیح و در قالب کدهای اصلی تنظیم شدند. درواقع، کدگذاری به‌عنوان یک ابزار تحلیلی به ما این امکان را می‌دهد که داده‌های کیفی را به کدهای قابل مدیریت و مفهومی تبدیل کنیم که می‌تواند به درک عمیق‌تری از پدیده‌های مورد مطالعه منجر شود. در جدول ۳، کدهای اصلی استخراج شده از مصاحبه‌ها به همراه منبع کدها (نشانگرها) آورده شده است. پس از شناسایی و دسته‌بندی کدهای اصلی به مضامین فرعی مفاهیم خاص‌تری از نظرات مشارکت‌کنندگان نمایان شد که می‌توان آن‌ها را «دسته‌های کلان معنایی» یا «مضامین فرعی» نامید. درنهایت، مضامین فرعی باهم ترکیب و به مضامین اصلی تبدیل شدند که نمایانگر الگوهای کلی و مفاهیم عمده تحقیق بودند. جدول ۳ به‌طور مجمل کدهای اصلی، مضامین فرعی و مضامین اصلی را نمایش می‌دهد که نتیجه این فرآیند تحلیلی است. این جدول به ما کمک می‌کند تا درک بهتری از موضوعات و ابعاد مختلف پدیده مهاجرت ورزشکاران ایرانی پیدا کنیم و دیدگاه‌های مشارکت‌کنندگان را در قالب مفاهیم قابل درک و تحلیلی دسته‌بندی نماییم.

جدول ۳: کدهای اصلی، مضامین فرعی و مضامین اصلی

منبع کدها (نشانگر)	کدها	زیر مضامین	مضمون اصلی
P1, P2, P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12	ارتباطات خانوادگی / ارتباطات دوستانه و شبکه‌های اجتماعی در خارج / پشتیبانی از طریق مربیان و تیم‌های خارجی / حمایت از نهادهای ورزشی یا باشگاه‌ها در خارج / تجربیات	شبکه روابط اجتماعی	عوامل تعیین‌کننده شکل‌گیری

مهاجرت	مهاجرت دیگران / منابع اطلاعاتی در دسترس	
ورزشکاران	برای مهاجرت به خارج	
	وضعیت ناپایدار اقتصادی در ایران/ مشکلات	
	مالی در دوران ورزش حرفه‌ای/ فرصت‌های	P1, P2, P4, P5, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14, P15
	محدود برای پیشرفت/ شرایط نامناسب شغلی/	
	فشارهای اقتصادی و اجتماعی فزاینده/ نوسانات	
	اقتصادی و تغییرات بازار کار / مشکلات مالی و	
	درآمدی برای ادامه ورزش حرفه‌ای	
	تمایل به یافتن محیط فرهنگی مشابه/ جستجوی	
	فرصت‌های حرفه‌ای در کشورهای دیگر/	P3, P4, P5, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13
	پذیرش و احترام در فرهنگ جدید/ کاهش	
	مشکلات هویتی در محیط‌های جدید/ تلاش	
	برای حفظ هویت فرهنگی در کشور مقصد/	
مهاجرت	علاقه به بازی در لیگ‌های بین‌المللی	
وابستگی -	تأثیر روابط فرهنگی بر انتخاب کشور مقصد/	
ارتباطات	شباهت‌های فرهنگی در محیط‌های ورزشی/	P6, P7, P9, P10, P12, P13, P15, P16, P18, P19, P20
فرهنگی	وجود جوامع ورزشی در کشورهای مقصد/	
	امکان یادگیری آسان و تطبیق با فرهنگ‌های	
	جدید/ ارزش‌های فرهنگی مشترک در ورزش/	
	تبادل فرهنگی در دنیای ورزش	
	سفر به کشورهای خارجی برای تورنمنت‌ها/	
	بهره‌برداری از برنامه‌های تمرینی و کمپ‌های	P1, P3, P4, P6, P7, P8, P9, P10, P11, P12, P13, P14
مهاجرت	ورزشی در خارج/ وجود فرصت‌های محدود	
موقتی	زمانی برای حضور در لیگ‌ها/ انتخاب کشور	
	مقصد بر اساس مدت‌زمان اقامت/ تأثیر	
	کوتاه‌مدت	

برنامه‌های بین‌المللی در تصمیم به مهاجرت /		
کسب اهداف کوتاه‌مدت ورزشی		
عدم قطعیت در بازگشت به کشور مبدأ	شرایط نامشخص پس از بازگشت به کشور /	
	فشار اقتصادی و شغلی برای بازگشت / انتظارات	P3, P5, P7, P8, P9, P10,
	از بازگشت به کشور / نگرانی از بی‌ثباتی در	P11, P12,
	بازگشت / وابستگی به وضعیت شغلی و مالی در	P14, P15, P16, P17
خارج / حفظ ارتباطات در کشور مقصد		
جذب شدن در لیگ‌های بزرگ و معتبر / بهبود		
فرصت‌های	شرایط شغلی در کشور مقصد / فرصت‌های مالی	P2, P3, P5, P6, P7, P9,
پیشرفت	و ارتقای شغلی / پتانسیل رشد در عرصه‌های	P10, P11,
شغلی در	بین‌المللی / شرایط رقابتی بهتر در کشورهای	P12, P13,
مهاجرت	دیگر / مشاغل جانبی و فرصت‌های اقتصادی /	P14, P16
توسعه مسیر	امکان تغییر شغل یا تخصص در کشور مقصد	
شغلی -	مسیر شغلی پایدار و بلندمدت / دنبال کردن	
حرفه‌ای	اهداف حرفه‌ای و ورزشکاری در آینده / توسعه	P1, P5, P7, P9,
شغلی برای	فردی در لیگ‌های مختلف / داشتن مسیری	P11, P13,
آینده	طولانی مدت در حرفه ورزشی / کسب اعتبار در	P14, P15, P16, P17,
ورزشی	دنیای ورزشی بین‌المللی / جستجوی فرصت‌های	P18, P19
بزرگ‌تر و معتبرتر		
مهاجرت	درگیری‌ها و بحران‌های اجتماعی / فقر و بیکاری	P2, P3, P4, P6, P7, P8,
مبتنی بر	بلندمدت / اعمال فشارهای سلیقه‌ای و سیاسی بر	P9, P11,
تعارضات و	ورزشکاران / مشکلات خانوادگی / فشارهای	P12, P14,
مشکلات	اجتماعی و معیشتی / تبعات اقتصادی و اجتماعی	P15, P16,
معیشتی	بحران‌ها / شرایط ناامن و درگیرانه در کشور	P17

فرار از مشکلات معیشتی و اجتماعی	جستجوی محیط‌های امن‌تر/ نیاز به دسترسی به منابع مالی/ فشار اجتماعی و تهدیدات در کشور مبدأ/ خطرات و تهدیدات شخصی/ وابستگی به کمک‌های دولتی و خارجی/ جستجوی فرصت‌های بهتر برای خانواده	P1, P2, P5, P6, P7, P8, P9, P11, P13, P14, P15, P16
جستجوی امنیت و پناهندگی	درک شرایط نامطلوب سیاسی و حقوق بشری/ تهدیدات و خشونت‌ها ادراک‌شده/ تجربه نقض حقوق بشری/ تمایل به زندگی در یک کشور امن‌تر/ درخواست پناهندگی به دلیل مشکلات شخصی	P4, P5, P6, P7, P9, P10, P12, P14, P15, P16, P17
مهاجرت به قصد پناهنده شدن	تغییر وضعیت زندگی از مهاجرت غیرقانونی به پناهندگی/ دنبال کردن آموزش و فرصت‌های شغلی در کشورهای مقصد/ پیگیری شرایط بهتر برای زندگی و کار/ امید به یک زندگی بهتر در کشور جدید/ درخواست پناهندگی به دلیل وضعیت اقتصادی بحرانی	P1, P3, P5, P6, P7, P9, P12, P13, P14, P15, P17

توصیف، تفسیر و مفهوم‌پردازی مضامین اصلی

برای درک بهتر مضامین اصلی و فرعی کشف‌شده باید توصیفی دقیق از هر یک از آن‌ها داشته باشیم و درنهایت تفسیری بر روی این مضامین انجام شود. این کار به تشریح بهتر مفاهیم و معانی موجود در آن‌ها کمک خواهد کرد.

الف) عوامل تعیین‌کننده شکل‌گیری مهاجرت ورزشکاران

مهاجرت ورزشکاران به خارج از کشور به‌عنوان یک پدیده پیچیده، تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد که می‌توان آن‌ها را به دو بعد اصلی تقسیم کرد: شبکه روابط اجتماعی و ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی. این دو بعد با تأثیرات متقابل خود، در فرآیند تصمیم‌گیری ورزشکاران ایرانی برای مهاجرت نقش دارند و تعیین می‌کنند که آیا فرد برای ادامه مسیر حرفه‌ای خود در کشورهای دیگر اقدام خواهد کرد یا خیر.

۱. شبکه روابط اجتماعی

شبکه روابط اجتماعی، یکی از عوامل کلیدی در شکل‌گیری مهاجرت ورزشکاران ایرانی به حساب می‌آید. این شبکه شامل ارتباطات خانوادگی، دوستانه، آشنایان، مربیان و تیم‌های ورزشی است که می‌توانند در تصمیم‌گیری‌های مهاجرتی افراد تأثیر زیادی داشته باشند. برای بسیاری از ورزشکاران، خانواده و دوستان نقش حمایتی عمده‌ای در انتخاب کشور مقصد دارند. بسیاری از افراد به دلیل ارتباطات خانوادگی و پشتیبانی احساسی که از نزدیکان خود دریافت می‌کنند، ممکن است مهاجرت را به‌عنوان یک گزینه مناسب برای بهبود شرایط شغلی و شخصی خود در نظر بگیرند. همچنین، شبکه‌های اجتماعی مانند گروه‌های ورزشی و مربیان نیز می‌توانند به‌عنوان منابع اطلاعاتی و تجربی برای ورزشکاران عمل کنند. بسیاری از ورزشکاران از تجارب مهاجرتی دیگران بهره‌برداری می‌کنند تا بتوانند تصمیم بهتری در مورد انتخاب مقصد خود بگیرند. تجارب مشترک در میان ورزشکاران می‌تواند باعث تقویت انگیزه مهاجرت و اعتماد به روند مهاجرتی شود. برای مثال، در برخی موارد، مربیان و تیم‌های ورزشی می‌توانند به ورزشکاران کمک کنند تا از فرصت‌های موجود در کشورهای دیگر آگاه شوند و شرایط مهاجرت را برای آن‌ها تسهیل کنند.

۲. ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی

ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی در کشور مبدأ، یکی دیگر از عوامل تأثیرگذار در فرآیند مهاجرت ورزشکاران است. وضعیت ناپایدار اقتصادی، مشکلات مالی و اجتماعی می‌تواند ورزشکاران را به فکر مهاجرت بیندازد تا شرایط بهتری برای خود و خانواده‌شان فراهم کنند. در کشورهایی که به دلیل مشکلات اقتصادی با بحران‌های شدید مواجه هستند، افراد ممکن است احساس کنند که برای حفظ آینده شغلی و مالی خود به کشورهای دیگر نیاز دارند. نوسانات اقتصادی و عدم ثبات در بازار کار در برخی کشورها به‌ویژه کشورهایی که اقتصاد ضعیفی دارند، به‌طور مستقیم بر انتخاب ورزشکاران برای مهاجرت تأثیر می‌گذارد. مشکلات مالی در دوران ورزش حرفه‌ای، محدودیت‌های پیشرفت شغلی و نبود فرصت‌های کافی برای ارتقای سطح ورزشکاران در کشور خود، می‌تواند منجر به تصمیم‌گیری برای مهاجرت ورزشکاران ایرانی شود. بسیاری از ورزشکاران به دنبال فرصت‌های بهتر مالی، شغلی و اجتماعی در کشورهای پیشرفته‌تر هستند. در این راستا، ورزشکاران می‌خواهند از امکانات و فرصت‌های بهتر در کشورهای مقصد بهره‌برداری کنند. این مهاجرت‌ها معمولاً به دلیل انتظارات بالاتر از کیفیت زندگی، پیشرفت شغلی و شرایط بهتر اقتصادی صورت می‌گیرد.

تفسیر نهایی: ترکیب این دو عامل (شبکه روابط اجتماعی و ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی)

به وضوح نشان می‌دهد که مهاجرت ورزشکاران یک فرآیند چندجانبه است که تحت تأثیر عوامل اجتماعی و اقتصادی قرار دارد. شبکه روابط اجتماعی می‌تواند تأثیرات روانی و انگیزشی زیادی بر فرد بگذارد، درحالی که ادراک ناپایداری اقتصادی و اجتماعی می‌تواند به عنوان عامل تهدیدکننده و تحریک‌کننده برای تغییر محل زندگی و شغل ورزشکاران عمل کند. این دو بعد به صورت هم‌زمان در فرآیند مهاجرت ورزشکاران عمل می‌کنند و تصمیم به مهاجرت را تسهیل می‌کنند.

(ب) گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی

(۱) مهاجرت موقتی

مهاجرت موقتی، یکی از انواع مهاجرت‌های رایج در میان ورزشکاران ایرانی است که به طور عمده به دلایل کوتاه مدت و اهداف خاص مانند شرکت در مسابقات یا بهره‌برداری از فرصت‌های حرفه‌ای محدود در خارج از کشور انجام می‌شود. این نوع مهاجرت می‌تواند به صورت موقت برای یک دوره مشخص یا به منظور دستیابی به اهداف خاص ورزشی باشد. با این حال، با وجود این که هدف این نوع مهاجرت معمولاً موقت است، بسیاری از ورزشکاران در بازگشت به کشور مبدأ با عدم قطعیت‌هایی روبه‌رو می‌شوند که می‌تواند تأثیر زیادی بر تصمیم‌گیری‌های آینده آن‌ها داشته باشد. این نوع مهاجرت به ورزشکاران امکان می‌دهد تا در مدت زمان محدود از تجربیات جدید بهره‌برداری کنند، مهارت‌های خود را ارتقا دهند و در مسیر شغلی خود پیشرفت کنند. با این حال، این مهاجرت‌های موقت همواره با عدم قطعیت‌هایی در مورد بازگشت به کشور مبدأ مواجه است. این عدم قطعیت می‌تواند به دلیل جذابیت‌های شغلی و اقتصادی در کشورهای مقصد یا دشواری‌های بازگشت به کشور مبدأ باشد.

(۲) مهاجرت وابستگی- ارتباطات فرهنگی

مهاجرت وابستگی- ارتباطات فرهنگی، یکی از الگوهای مهم مهاجرت ورزشکاران است که به تعامل پیچیده‌ای از عوامل فرهنگی، اجتماعی و هویتی اشاره دارد. این نوع مهاجرت به شدت تحت تأثیر تعلقات فرهنگی ورزشکاران و هویت ورزشی آن‌ها قرار دارد. در این چارچوب، ورزشکاران نه تنها به دنبال فرصت‌های حرفه‌ای برای ارتقای سطح ورزشی خود هستند، بلکه قصد دارند تا در محیط‌های فرهنگی مشابه و آشنا زندگی کنند. این امر باعث می‌شود که مهاجرت به کشورهای دیگر با انگیزه‌های وابسته به هویت فرهنگی و ارتباطات ورزشی همراه شود. مهاجرت وابستگی- ارتباطات فرهنگی ورزشکاران درواقع به

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

تداخل و هم‌افزایی بین نیازهای فرهنگی و حرفه‌ای اشاره دارد. ورزشکاران به دنبال محیط‌هایی هستند که نه تنها فرصت‌های شغلی و ورزشی مناسبی داشته باشد، بلکه به آن‌ها این امکان را بدهد که هویت فرهنگی و ورزشی خود را در آن حفظ کنند. ارتباطات ورزشی و انگیزه‌های فرهنگی نیز باعث تقویت تصمیمات مهاجرتی می‌شود. این فرایند نشان می‌دهد که مهاجرت ورزشکاران نمی‌تواند صرفاً یک انتخاب حرفه‌ای باشد، بلکه به شدت با نیازهای فرهنگی و هویتی آن‌ها در ارتباط است.

۳) مهاجرت توسعه مسیر شغلی - حرفه‌ای

مهاجرت برای توسعه مسیر شغلی و حرفه‌ای در دنیای ورزش، یک فرآیند پیچیده و متأثر از چندین عامل اقتصادی، اجتماعی و حرفه‌ای است. ورزشکاران معمولاً به دنبال فرصت‌های جدیدی هستند که به آن‌ها این امکان را می‌دهد که مسیر حرفه‌ای خود را گسترش دهند و به اهداف بلندمدت ورزشی خود دست یابند. این مهاجرت می‌تواند به عنوان یک راهبرد برای ارتقای شغل، کسب فرصت‌های شغلی جدید و رسیدن به جایگاه‌های بالاتر در دنیای ورزش باشد. در این راستا، دو بعد اصلی این مهاجرت عبارت‌اند از فرصت‌های پیشرفت شغلی در خارج و برنامه‌ریزی شغلی برای آینده ورزشی. مهاجرت برای توسعه مسیر شغلی حرفه‌ای در ورزش، فراتر از یک انتخاب موقتی است. این مهاجرت‌ها به‌ویژه برای ورزشکارانی که در پی رشد حرفه‌ای خود هستند، فرصتی برای ایجاد مسیری پایدار و بلندمدت در دنیای ورزش فراهم می‌کند. از طرفی، ورزشکاران با توجه به محدودیت‌های موجود در کشورهای خود، به دنبال فرصت‌هایی در خارج از کشور هستند که به آن‌ها این امکان را می‌دهد که در سطوح بالاتر رقابت کنند و حرفه خود را گسترش دهند. این فرآیند نه تنها به بهبود وضعیت مالی و شغلی آن‌ها کمک می‌کند، بلکه به آن‌ها این امکان را می‌دهد که در جامعه ورزشی بین‌المللی اعتبار بیشتری کسب کنند.

۴) مهاجرت مبتنی بر تعارضات و مشکلات معیشتی

مهاجرت مبتنی بر تعارضات و مشکلات معیشتی، یکی از پررنگ‌ترین دلایل مهاجرت ورزشکاران به کشورهای دیگر است. در بسیاری از موارد، ورزشکاران به دلیل شرایط دشوار اقتصادی، مشکلات اجتماعی و تعارضات داخلی به این تصمیم می‌رسند که کشور را ترک کنند و در جستجوی محیطی امن‌تر و فرصت‌های بهتری در خارج از کشور باشند. این نوع مهاجرت بیشتر به جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی زندگی مربوط می‌شود و می‌تواند ناشی از مشکلات جدی مانند فقر، بیکاری، فشارهای سیاسی یا اجتماعی، یا نبود امکانات کافی برای پیشرفت در زمینه حرفه‌ای باشد. در این مهاجرت‌ها دو بعد اصلی

وجود دارد: تعارضات اجتماعی و اقتصادی و فرار از مشکلات معیشتی و اجتماعی. ورزشکارانی که در کشور خود با تعارضات اجتماعی، مشکلات اقتصادی و شرایط سخت معیشتی روبه‌رو هستند، به دنبال فرصت‌هایی در خارج از کشور می‌گردند که به آن‌ها امکان دسترسی به شرایط بهتر و فرصت‌های شغلی جدید را بدهد. این مهاجرت‌ها به ورزشکاران این فرصت را می‌دهد که از مشکلات اجتماعی و اقتصادی فرار کنند و در فضایی امن‌تر و رقابتی‌تر به فعالیت خود ادامه دهند. در نهایت، مهاجرت به عنوان یک راه‌حل برای فرار از مشکلات معیشتی و اجتماعی می‌تواند یک چالش بزرگ باشد، اما برای بسیاری از ورزشکاران، فرصتی برای بازسازی مسیر حرفه‌ای و زندگی بهتر محسوب می‌شود.

۵) مهاجرت به قصد پناهنده شدن

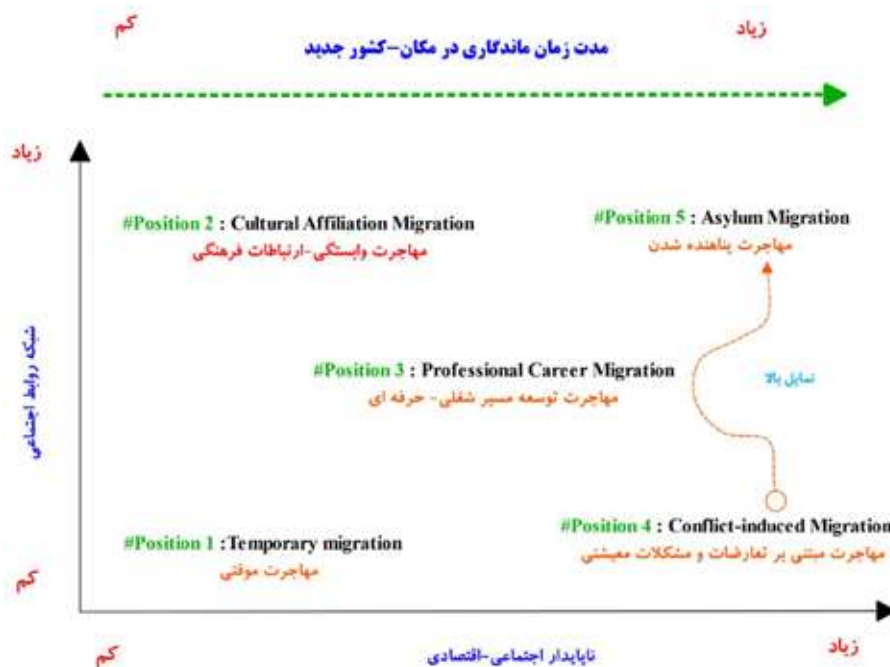
مهاجرت به قصد پناهنده شدن، یکی از پیچیده‌ترین و درعین حال مهم‌ترین انواع مهاجرت‌های ورزشکاران ایرانی است که در آن افراد به دلیل شرایط ناامن و خطرات جانی، اجتماعی و اقتصادی به کشورهای دیگر پناه می‌برند. این نوع مهاجرت شامل دو بعد عمده است: جستجوی امنیت و پناهندگی و مهاجرت به دنبال فرصت‌های بهتر. مهاجرت به قصد پناهنده شدن برای ورزشکارانی که به دلایل امنیتی و اجتماعی تحت فشار قرار دارند، یک راه‌حل برای فرار از تهدیدات موجود است. این ورزشکاران به دنبال کشوری هستند که در آن امنیت بیشتری داشته باشند و از تهدیدات جانی و اجتماعی رهایی یابند. این بعد از مهاجرت معمولاً با جستجوی امنیت و پناهندگی در ارتباط است و می‌تواند ناشی از شرایط سیاسی، اجتماعی یا تهدیدات فردی باشد. در سوی دیگر، بسیاری از ورزشکاران که به دنبال بهبود وضعیت زندگی و پیشرفت حرفه‌ای خود هستند، به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند تا در آن‌ها فرصت‌های بهتری برای رشد پیدا کنند. این نوع مهاجرت به دنبال فرصت‌های بهتر، بیشتر بر فرصت‌های شغلی و امکانات ورزشی تمرکز دارد و به ورزشکاران این امکان را می‌دهد که در یک محیط رقابتی‌تر و پیشرفته‌تر فعالیت کنند.

مفهوم‌پردازی عوامل کلیدی تعیین‌کننده و گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی

برای مفهوم‌پردازی عوامل کلیدی تعیین‌کننده و گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی، سعی شد که مفاهیم و گونه‌ها باهم در تعامل قرار گیرند و از این طریق یک چارچوب نظری شکل بگیرد. این تعامل از طریق دو عامل تعیین‌کننده و گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی در یک ماتریس مفهومی شکل گرفت. در این مطالعه، برای روشن‌تر کردن تفاوت‌های موجود میان انواع مختلف مهاجرت ورزشکاران، از دو عامل

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

تعیین‌کننده کلیدی استفاده شد: الف) شبکه روابط اجتماعی و ب) ناپایداری اجتماعی-اقتصادی. این دو عامل به‌عنوان ابزاری تحلیلی به ما کمک کردند تا بتوانیم الگوهای مختلف مهاجرت ورزشکاران را شناسایی کنیم و موقعیت هر الگو را در رابطه با سایر الگوها و عوامل محیطی توصیف نماییم. ترکیب این دو عامل به ما این امکان را داد تا نقشه‌ای از موقعیت‌های مختلف مهاجرت ورزشکاران ترسیم کنیم. این نقشه نشان می‌دهد که چگونه تعامل میان روابط اجتماعی و شرایط اقتصادی می‌تواند الگوها و گونه‌های متفاوتی از مهاجرت ورزشکاران ایرانی را شکل دهد. برخی از ورزشکاران ایرانی ممکن است در شرایط ناپایدار اقتصادی اما با شبکه‌های اجتماعی قوی باقی بمانند، درحالی‌که برخی دیگر حتی در شرایط اقتصادی پایدار به دلیل ضعف در حمایت‌های اجتماعی تصمیم به مهاجرت بگیرند. درنهایت، ماتریس مفهومی-انتزاعی حاصل از این تعامل، چشم‌اندازی جامع از تنوع و پیچیدگی پدیده مهاجرت ورزشکاران ایرانی را ارائه می‌دهد و به ما کمک می‌کند تا دلایل و الگوهای مختلف این پدیده را بهتر درک کنیم. شکل ۱ نشان‌دهنده مفهوم‌پردازی گونه‌های مختلف مهاجرت ورزشکاران ایرانی بر اساس عوامل کلیدی تعیین‌کننده آن است:

شکل ۱: مفهوم‌پردازی و گونه‌شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

بحث و نتیجه گیری

هدف این تحقیق، گونه‌شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی بود که در این بخش، نتایج در پرتو «نظریه سرمایه اجتماعی» پیر بوردیو بررسی می‌شود و نقش جنبه‌های فرهنگی و شبکه‌های اجتماعی در الگوهای مهاجرت ورزشکاران ایرانی روشن می‌گردد. بر اساس «نظریه سرمایه اجتماعی» بوردیو، افراد دارای ذخیره‌ای از منابع اجتماعی هستند که به‌طور پیچیده‌ای در روابط بین فردی و شبکه‌های اجتماعی آن‌ها تنیده شده‌اند (کیتچین و هاوو^۱، ۲۰۱۳). این منابع شامل مجموعه‌ای از مؤلفه‌ها مانند اطلاعات، ارتباطات و سرمایه فرهنگی است که همگی نقش‌های حیاتی در تعیین مسیر زندگی و شیوه تفکر فرد ایفا می‌کنند (بوردیو و ریچاردسون^۲، ۱۹۸۶؛ استمپل^۳، ۲۰۰۵؛ وارده^۴، ۲۰۰۶). با به‌کارگیری چارچوب نظری بوردیو در تحقیق حاضر درباره مهاجرت ورزشکاران ایرانی، دیدگاهی منحصر به فرد برای درک تفاوت‌های فرهنگی که در فرآیند تصمیم‌گیری ورزشکاران ایرانی پدیدار می‌شود، به دست می‌آید. بر اساس یافته‌های تحقیق، دو عامل کلیدی شبکه روابط اجتماعی و ادراک ناپایداری اجتماعی-اقتصادی در تصمیم‌گیری ورزشکاران ایرانی برای مهاجرت نقش دارند. در این راستا باید گفت که روابط خانوادگی و ارتباطات ورزشی نه تنها می‌توانند به‌عنوان منابع حمایتی و انگیزشی برای مهاجرت ورزشکاران ایرانی عمل کنند، بلکه از طریق انتقال تجربیات و اطلاعات می‌توانند مسیرهای مهاجرتی را تسهیل نمایند (الی و رونکینن^۵، ۲۰۲۱). به‌علاوه، ادراک وضعیت اقتصادی و اجتماعی ناپایدار در کشور می‌تواند ورزشکاران را به سمت کشورهای پیشرفته‌تر سوق دهد تا شرایط بهتری برای رشد شغلی و مالی خود پیدا کنند.

پژوهش حاضر الگوی مهاجرت خاصی را در میان ورزشکاران ایرانی شناسایی کرده است که آن را «مهاجرت وابستگی-ارتباطات فرهنگی» نامیده‌ایم. در این نوع مهاجرت، جنبه‌های فرهنگی و احساس هویت اجتماعی ورزشکاران تأثیر بسزایی در تصمیم‌گیری آن‌ها برای جابه‌جایی دارد. مفهوم «سرمایه فرهنگی» بوردیو برای درک این پدیده بسیار مفید است. سرمایه فرهنگی که شامل آشنایی ورزشکاران مهاجر با فرهنگ و سنت‌های ایرانی می‌شود، به آن‌ها کمک می‌کند تا در گروه‌های ورزشی جدید روابط اجتماعی برقرار کنند و حس تعلق را در خود تقویت نمایند. این ذخیره سرمایه فرهنگی توانایی آن‌ها را برای ادغام

¹Kitchin & Howe

²Bourdieu & Richardson

³Stempel

⁴Warde

⁵Ely & Ronkainen

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

در محیط‌های جدید و پذیرفته‌شدن در جامعه ورزشی میزبان افزایش می‌دهد (اسپایچ، ۲۰۱۲، ۲۰۱۳؛ استمپل، ۲۰۰۵). به نظر می‌رسد این‌گونه از مهاجرت در شرایطی که ورزشکاران ایرانی دارای شبکه‌های اجتماعی گسترده و میزان عدم قطعیت اقتصادی کمتر هستند، رایج‌تر است. این موضوع تأثیر عمیق عوامل فرهنگی بر تصمیمات مهاجرتی ورزشکاران ایرانی را نشان می‌دهد. ورزشکاران در این‌گونه مهاجرت‌های ورزشی ممکن است خود را به‌عنوان سفیران فرهنگی کشورشان ببینند و در نمایندگی از میهنشان در عرصه بین‌المللی احساس مسئولیت عمیقی داشته باشند.

باید خاطر نشان کرد که مهاجرت وابستگی-ارتباطات فرهنگی به‌شدت تحت تأثیر تعلقات فرهنگی ورزشکاران و هویت ورزشی آن‌ها قرار دارد. در این نوع از مهاجرت، ورزشکاران نه‌تنها به دنبال فرصت‌های حرفه‌ای برای ارتقای سطح ورزشی خود هستند، بلکه قصد دارند تا در محیط‌های فرهنگی مشابه و آشنا زندگی کنند. این امر باعث می‌شود که مهاجرت به کشورهای دیگر با انگیزه‌های وابسته به هویت فرهنگی و ارتباطات ورزشی همراه شود (آپوستولو^۱، ۲۰۱۵). ارتباطات ورزشی و انگیزه‌های فرهنگی نیز از دیگر عواملی هستند که می‌توانند تصمیمات مهاجرتی ورزشکاران را در این نوع مهاجرت شکل دهند. همان‌طور که ریبا و همکاران^۲ (۲۰۲۰) بیان می‌کنند ارتباطات ورزشی در فرآیند مهاجرت ورزشکاران نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. ورزشکاران معمولاً از طریق ارتباط با سایر ورزشکاران، مربیان و تیم‌های ورزشی در کشورهای مختلف، اطلاعات و تجربیات مهاجرتی خود را به اشتراک می‌گذارند. این نوع ارتباطات می‌تواند به‌عنوان یک عامل انگیزشی برای تصمیم‌گیری در مورد مهاجرت عمل کند.

«مهاجرت موقت» نیز یکی از گونه‌های مهم مهاجرتی شناخته‌شده در این تحقیق است. این نوع مهاجرت در محیط‌هایی با سطوح پایین بی‌ثباتی اقتصادی-اجتماعی و شبکه‌های اجتماعی محدود اتفاق می‌افتد. مهاجرت موقت تأکید می‌کند که برخی از ورزشکاران ایرانی ممکن است تصمیم بگیرند مدت کوتاهی را در خارج از کشور بگذرانند که اغلب در ارتباط با رویدادهای ورزشی خاص یا فصول ورزشی معین است. ورزشکارانی که مهاجرت موقت را انتخاب می‌کنند، معمولاً به دنبال فرصت‌هایی در خارج از کشور برای پیشرفت مهارت‌های خود و کسب تجربیات ارزشمند هستند، درحالی‌که هدف نهایی آن‌ها بازگشت به کشور پس از دستیابی به اهداف کوتاه‌مدت است. این رویکرد مهاجرتی، ترکیبی ظریف از

¹ Apostolou

² Ryba et al.

آرزوهای شغلی کوتاه‌مدت و تعهد پایدار به پیوندهای فرهنگی بلندمدت است که تعامل پیچیده بین اهداف حرفه‌ای و حس عمیق هویت فرهنگی را به نمایش می‌گذارد. در این راستا، مهاجرت موقتی برای ورزشکاران به‌عنوان یک راهبرد برای بهره‌برداری از فرصت‌های کوتاه‌مدت، مانند شرکت در مسابقات یا شرکت در برنامه‌های آموزشی، به‌طور فزاینده‌ای رایج شده است (آگرگارد و ریبا، ۲۰۱۴؛ پولی، ۲۰۱۵). این نوع مهاجرت به ورزشکاران این امکان را می‌دهد تا در مدت‌زمان محدود از تجربیات جدید بهره‌برداری کنند، مهارت‌های خود را ارتقا دهند و در مسیر شغلی خود پیشرفت کنند. مهاجرت موقتی، یکی از انواع مهاجرت‌های رایج در میان ورزشکاران است که به‌طور عمده به دلایل کوتاه‌مدت و اهداف خاص مانند شرکت در مسابقات یا بهره‌برداری از فرصت‌های حرفه‌ای محدود در خارج از کشور انجام می‌شود. این نوع مهاجرت می‌تواند به‌صورت موقت برای یک دوره مشخص یا به‌منظور دستیابی به اهداف خاص ورزشی باشد. بااین‌حال، باوجوداین که هدف این نوع مهاجرت معمولاً موقت است، بسیاری از ورزشکاران در بازگشت به کشور مبدأ با عدم قطعیت‌هایی روبه‌رو می‌شوند که می‌تواند تأثیر زیادی بر تصمیم‌گیری‌های آینده آن‌ها داشته باشد. این عدم قطعیت در بازگشت به کشور مبدأ به‌ویژه زمانی که ورزشکاران در جستجوی فرصت‌های بهتر شغلی، زندگی یا پیشرفت در حرفه ورزشی خود هستند، افزایش می‌یابد. در برخی موارد، ورزشکاران ممکن است احساس کنند که بازگشت به کشور مبدأ با چالش‌های زیادی همراه است؛ ازجمله کمبود فرصت‌های شغلی، ناپایداری اقتصادی، یا مشکلات مرتبط با وضعیت اجتماعی و اقتصادی (کلوکر و داومان، ۲۰۲۴). این نگرانی‌ها می‌تواند بر تصمیم‌گیری برای ماندن در کشور مقصد یا بازگشت به کشور مبدأ تأثیر بگذارد. از سوی دیگر، برخی ورزشکاران به دلایلی مانند عدم ثبات در قراردادهای ورزشی، تغییرات در لیگ‌ها یا فشارهای اجتماعی در کشور مبدأ، ممکن است به مهاجرت موقت خود پایان دهند و تصمیم به اقامت طولانی‌مدت یا دائم در کشور مقصد بگیرند.

یکی دیگر از گونه‌های مهاجرت ورزشکاران ایرانی مهاجرت برای توسعه شغلی - حرفه‌ای است که در دنیای ورزش یک فرآیند پیچیده و متأثر از چندین عامل اقتصادی، اجتماعی و حرفه‌ای است. در نظریه بوردیو (۱۹۸۶)، سرمایه اقتصادی نوعی سرمایه مهم در کنش‌های اجتماعی شناخته می‌شود. در این چارچوب، مهاجرت برای پیشرفت شغلی - حرفه‌ای به‌عنوان سناریویی مجزا شناسایی می‌شود که ارتباط نزدیکی با مفهوم سرمایه اقتصادی دارد. در این حالت، انگیزه‌های اصلی مهاجرت ورزشکاران ایرانی شامل

¹Klöcker & Daumann

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

رشد حرفه‌ای و مشوق‌های مالی است. در اصل، افراد از منابع مالی خود برای مواجهه با فرصت‌ها و چالش‌های جدید در محیط‌های مقصد استفاده می‌کنند. این سناریوی مهاجرتی با اصول نظریه نئوکلاسیک نیز مطابقت دارد، جایی که تصمیم‌گیری منطقی و اختلافات درآمدی محرک‌های اصلی مهاجرت ورزشکاران هستند. به عبارت دیگر، ورزشکاران برای دستیابی به وضعیت مالی بهتر و ارتقای شغلی به کشورهای دیگر مهاجرت می‌کنند، با این امید که شرایط بهتری برای رشد و پیشرفت حرفه‌ای خود بیابند (اسپایچ، ۲۰۱۳؛ کلوکر و داومان، ۲۰۲۴). در همین راستا، مهاجرت برای توسعه مسیر شغلی و حرفه‌ای در دنیای ورزش به‌طور فزاینده‌ای به یک راهبرد رایج تبدیل شده است. ورزشکاران به دنبال فرصت‌های جدیدی هستند که بتوانند مسیر حرفه‌ای خود را گسترش دهند و به اهداف بلندمدت ورزشی خود دست یابند (فونچز و همکاران^۱، ۲۰۲۱). این نوع مهاجرت می‌تواند به معنای ارتقای شغل، کسب فرصت‌های شغلی جدید و رسیدن به جایگاه‌های بالاتر در دنیای ورزش باشد. از این‌رو، دو بعد اصلی این مهاجرت عبارت‌اند از فرصت‌های پیشرفت شغلی در خارج و برنامه‌ریزی شغلی برای آینده ورزشی. این دو بعد نشان‌دهنده این است که مهاجرت ورزشکاران ایرانی نه تنها به دلیل عوامل اقتصادی و مالی بلکه به‌منظور تحقق اهداف شغلی بلندمدت و در راستای گسترش جایگاه حرفه‌ای آن‌ها انجام می‌شود.

نتایج پژوهش حاضر دو گونه مهاجرتی منحصربه‌فرد دیگر را شناسایی کرده است که تأثیر قابل‌توجه عوامل خارجی به‌ویژه بی‌ثباتی‌های اجتماعی، اقتصادی و سیاسی، بر تصمیمات مهاجرتی ورزشکاران ایرانی را برجسته می‌کند. این گونه‌های مهاجرت شامل «مهاجرت ناشی از تعارضات معیشتی» و «مهاجرت به‌قصد پناهندگی» می‌شود. مهاجرت ناشی از تعارض نشان می‌دهد که چگونه عوامل خارجی به‌ویژه افزایش سطح بی‌ثباتی اقتصادی-اجتماعی، بر تصمیم‌گیری‌های مهاجرتی ورزشکاران ایرانی تأثیر می‌گذارند. در این گونه از مهاجرت، ورزشکاران ایرانی ممکن است به دلیل ناآرامی‌های جهانی و محدودیت‌هایی که توانایی آن‌ها را برای رقابت یا تمرین در برخی کشورها محدود می‌کند، با چالش‌هایی روبه‌رو شوند. در چنین شرایطی، همان‌گونه که فونچز و همکاران (۲۰۲۱) بیان می‌کنند مهاجرت آن‌ها ناشی از نیاز فوری به فرار از تعارض و جستجوی فرصت‌های ورزشی در مکان‌های امن‌تر است. در مقابل، «مهاجرت به‌قصد پناهندگی» شدیدترین گونه مهاجرت در چارچوب نظری تحقیق است که در آن ورزشکاران ایرانی به دلیل آزارهای سیاسی یا مشکلات حقوق بشری از کشور فرار می‌کنند. این گونه از

¹ Fuchs et al.

مهاجرت سطح بالایی از ادراک بی‌ثباتی کلان اقتصادی و شبکه‌های اجتماعی را نشان می‌دهد. این وضعیت نشان‌دهنده آسیب‌پذیری ورزشکاران و اهمیت جدی مسائل امنیت شخصی است که اغلب بر سایر عوامل مقدم است. با این حال، حتی در چنین شرایطی، سرمایه فرهنگی می‌تواند به آن‌ها کمک کند تا فرآیند پناهندگی را طی کنند و با جامعه میزبان ادغام شوند. باید خاطرنشان کرد همان‌طور که سیمپرو- جوراری (۲۰۱۲)، بیان می‌کند مهاجرت مبتنی بر تعارضات و مشکلات معیشتی یکی از پررنگ‌ترین دلایل مهاجرت ورزشکاران به کشورهای دیگر است. در بسیاری از موارد، ورزشکاران به دلیل شرایط دشوار اقتصادی، مشکلات اجتماعی و تعارضات داخلی به این تصمیم می‌رسند که کشور خود را ترک کنند و در جستجوی محیطی امن‌تر و فرصت‌های بهتری در خارج از کشور باشند. این نوع مهاجرت بیشتر به جنبه‌های اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی زندگی مربوط می‌شود و می‌تواند ناشی از مشکلات جدی مانند فقر، بیکاری، فشارهای سیاسی یا اجتماعی یا نبود امکانات کافی برای پیشرفت در زمینه حرفه‌ای باشد.

مهاجرت به قصد پناهنده‌شدن، یکی از پیچیده‌ترین و درعین حال مهم‌ترین انواع مهاجرت‌هاست که در آن افراد به دلیل شرایط ناامن و خطرات جانی، اجتماعی و اقتصادی به کشورهای دیگر پناه می‌برند. این نوع مهاجرت شامل دو بعد عمده است: جستجوی امنیت و پناهندگی و مهاجرت به دنبال فرصت‌های بهتر. در اینجا، نگاهی به این دو بعد و نحوه تأثیر آن‌ها بر فرآیند مهاجرت ورزشکاران ایرانی به کشورهای دیگر خواهیم داشت. تحقیقات نشان می‌دهد که جستجوی امنیت و پناهندگی به عنوان اولین و برجسته‌ترین دلیل مهاجرت برای بسیاری از ورزشکاران شناخته می‌شود (میچلینی، ۲۰۲۰؛ گیفین و همکاران^۱، ۲۰۲۴). ورزشکارانی که در کشورهای خود با تهدیدات مختلف، از جمله تهدیدات سیاسی، اجتماعی، و امنیتی مواجه هستند، تصمیم به ترک کشور خود و جستجوی پناهندگی در کشورهای امن‌تر می‌گیرند. این تهدیدات می‌تواند ناشی از شرایط جنگی، فشارهای سیاسی، نقض حقوق بشر یا تهدیدات فردی باشند که جان فرد و خانواده‌اش را در معرض خطر قرار می‌دهند. در این موارد، امنیت شخصی و زندگی در اولویت قرار دارد و افراد مهاجر به دنبال کشوری می‌گردند که بتوانند در آن به‌طور امن زندگی کنند و از تهدیدات مختلف رهایی یابند. نکته مهمی که باید خاطرنشان کرد این است که مهاجرت به قصد پناهنده شدن برای ورزشکارانی که به دلایل امنیتی و اجتماعی تحت فشار قرار دارند، یک راه‌حل برای فرار از تهدیدات موجود است. این ورزشکاران به دنبال کشوری هستند که در آن امنیت بیشتری داشته باشند و از تهدیدات جانی و اجتماعی

¹ Giffin et al.

گونه شناسی مهاجرت ورزشکاران ایرانی

رهایی یابند. این بعد از مهاجرت معمولاً با جستجوی امنیت و پناهندگی در ارتباط است و می‌تواند ناشی از شرایط سیاسی، اجتماعی یا تهدیدات فردی باشد. درواقع، مهاجرت‌های «مبتنی بر تعارضات معیشتی» و «مهاجرت به قصد پناهنده شدن» در اینجا باهم تلاقی می‌کنند. در صورتی که ورزشکاران به دلایل معیشتی اقدام به مهاجرت کنند، ممکن است به دلایل سیاسی و رقابت‌های کشورهای دشمن، به دام عناصر سیاسی بیفتند و در مسیر پناهنده شدن در کشورهای مقصد قرار گیرند. درنهایت، مهاجرت به قصد پناهندگی و رفع مشکلات معیشتی هر دو به نوعی ارتباط و هم‌افزایی خواهند داشت و این امر باعث می‌شود که برخی ورزشکاران ایرانی ناخواسته یا در پی اتفاقاتی برنامه‌ریزی شده، در دام پناهندگی و مشکلات سیاسی بیفتند. از همین رو می‌توان گفت که مهم‌ترین گونه مهاجرت ورزشکاران ایرانی، مهاجرت مبتنی بر تعارضات معیشتی است که در صورت رها شدن، منجر به تبعات و پیامدهای سیاسی پناهنده شدن ورزشکاران ایرانی شود.

درمجموع، این گونه‌های مهاجرتی نشان‌دهنده تعامل ظریف و پیچیده شبکه‌های اجتماعی، سرمایه فرهنگی و سرمایه اقتصادی هستند. یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که چگونه این ویژگی‌ها بر تجربیات ورزشکاران مهاجر تأثیر می‌گذارند و نتایج و فرصت‌های آن‌ها را در محیط‌های جدید شکل می‌دهند. ورزشکاران ایرانی که در حال بررسی گزینه مهاجرت هستند، با تصمیم‌گیری‌های دشواری روبه‌رو می‌شوند که تحت تأثیر عوامل اجتماعی، فرهنگی و هویت فردی آن‌ها قرار دارد. این ورزشکاران با مسائلی مانند جنسیت، نژاد و هنجارهای اجتماعی دست‌وپنجه نرم می‌کنند که همگی بر انتخاب‌های آن‌ها در مورد مقصد مهاجرت تأثیر می‌گذارند (ستی و همکاران، ۲۰۲۴؛ دهقانی و همکاران، ۲۰۲۴؛ کلوکر و داومان، ۲۰۲۴). علاوه بر این، تبادل فرهنگی و سیاست‌های حقوق بشری که بستر فعالیت این ورزشکاران را شکل می‌دهد، نقش مهمی در فرآیند تصمیم‌گیری آن‌ها ایفا می‌کند. ملاحظات فرهنگی و پیچیدگی‌های گوناگون پیوندهای فرهنگی به عوامل محرک مهمی تبدیل شده‌اند که تأثیر بسزایی بر نحوه جابه‌جایی ورزشکاران بین موقعیت‌های مختلف دارند. از همین رو، درک نابرابری‌های فرهنگی پنهان که این تصمیم‌گیری‌ها را هدایت می‌کند، برای پژوهشگران و سیاست‌گذاران فعال در حوزه مهاجرت ورزشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. این چارچوب نظری، دیدگاهی جامع برای بررسی و تحلیل پدیده مهاجرت ورزشکاران در بستر ایرانی ارائه می‌دهد و بینش‌های عمیقی در مورد تعاملات پیچیده میان فرهنگ، هویت و عوامل خارجی که بر تصمیم‌گیری ورزشکاران برای ماندن یا ترک کشور تأثیر می‌گذارند، فراهم می‌کند. از منظر «نظریه سرمایه

اجتماعی» بورديو، بهتر می‌توان درک کرد که چگونه شبکه‌های اجتماعی، ملاحظات اقتصادی و عوامل فرهنگی در شکل‌دهی به قضاوت‌های ورزشکاران درباره مهاجرت تأثیر می‌گذارند. مفهوم سرمایه اجتماعی، که شامل منابع فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی است، چارچوب محکمی برای تحلیل پویایی‌های پیچیده مهاجرت ورزشکاران در بستر ایرانی فراهم می‌آورد. برای پژوهشگران و سیاست‌گذارانی که امیدوارند از ورزشکاران در مسیر مهاجرت حمایت کنند و درعین‌حال به حفظ هویت و پیوندهای فرهنگی آن‌ها کمک نمایند، درک نقش حیاتی سرمایه اجتماعی در فرآیند مهاجرت امری ضروری است.

منابع

- باقرزاده، فضل‌الله و شریعتی فیض‌آبادی، مهدی. (۱۳۹۹). «آسیب‌شناسی رفتار مهاجرتی ورزشکاران ایران: رویکرد کیفی مبتنی بر نظریه کششی-رانشی». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۸ (۳۱)، صص ۱۳۹-۱۵۲.
- باقری، هادی؛ قوام‌صفت، موسی و حاصلی، غلامرضا. (۱۳۹۸). «شناسایی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر مهاجرت ورزشکاران نخبه در ایران». نشریه مدیریت منابع انسانی در ورزش. ۶ (۲)، صص ۲۵۷-۲۷۶.
- حسینی، زهرا؛ هنری، حبیب و غفوری، غفوری. (۱۳۹۹). «شناسایی عوامل مؤثر بر مهاجرت ورزشی ورزشکاران نخبه ایران». مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش. ۷ (۱)، صص ۹۵-۱۰۹.
- زبوری، علی؛ خدامرادپور، مؤگان؛ یکتایار، مظفر و زرگر، طیب. (۱۴۰۲). «تبیین الگوی کاهش مهاجرت ورزشکاران نخبه مبتنی بر پذیرش سیاست‌ها». مطالعات جامعه‌شناختی در ورزش. ۳ (۱)، صص ۹۸-۱۰۳.
- مرادی شرف، حشمت‌الله؛ شعبانی بهار، غلامرضا؛ مجیدی‌پرست، معصومه و عرفانی، نصرالله. (۱۴۰۱). «ارائه مدل گرایش به مهاجرت ورزشکاران نخبه جمهوری اسلامی ایران بر اساس نظریه داده‌بنیاد». رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی. ۱۰ (۳۶)، صص ۶۳-۷۹.
- مرکز پژوهش‌های مجلس. (۱۳۹۹). واکاوی مسئله مهاجرت ورزشکاران و ارائه راهکارهای اثربخش. دفتر مطالعات آموزش و فرهنگ، گزارش منتشر نشده، تهران: انتشارات مجلس جمهوری اسلامی ایران.
- نوروبی سید حسینی، رسول. (۱۴۰۲). «مهاجرت ورزشکاران نخبه ایرانی: فرصت یا تهدیدی برای ورزش قوی». دومین همایش بین‌المللی مدیریت ورزشی، انجمن مدیریت ورزشی ایران.
- Agergaard, S., & Ryba, T. V. (2014). "Migration and career transitions in professional sports: Transnational athletic careers in a psychological and sociological perspective". *Sociology of sport journal*, 31(2), 228-247.
- Apostolou, M. (2015). "The athlete and the spectator inside the man: A cross-cultural investigation of the evolutionary origins of athletic behavior". *Cross-Cultural Research*, 49(2), 151-173.
- Bon, M., Doupona, M., Wilson-Gahan, S., Capranica, L., & Guidotti, F. (2022). "Transnational Migration and Dual Career of Slovenian and Swiss Elite Female Handball Players—A Longitudinal Analysis". *Sports*, 10(9), 137. <https://www.mdpi.com/2075-4663/10/9/137>
- Botelho, V. L., & Agergaard, S. (2011). "Moving for the love of the game? International migration of female footballers into Scandinavian countries". *Soccer & Society*, 12(6), 806-819. <https://doi.org/10.1080/14660970.2011.609681>
- Bourdieu, P., & Richardson, J. G. (1986). "Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education". The forms of capital, 241, 258.
- Carter, T. F. (2013). "Re-placing sport migrants: Moving beyond the institutional structures informing international sport migration". *International Review for the Sociology of Sport*, 48(1), 66-82. <https://doi.org/10.1177/1012690211429211>

- Dehghani, E., Bagherzadeh, F., Hoomanian, D., & Salehi, K. (2024). **"Informed Choice or Situational Deterrence in the Immigration of Iranian Elite Athletes: Providing a Framework of Related Factors"**. *Journal of Adolescent and Youth Psychological Studies (JAYPS)*, 5(7), 119-125.
- Doidge, M., Keech, M., & Sandri, E. (2020). **"Active integration': sport clubs taking an active role in the integration of refugees"**. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 12(2), 305-319. <https://doi.org/10.1080/19406940.2020.1717580>
- Ely, G., & Ronkainen, N. J. (2021). **"It's not just about football all the time either": transnational athletes' stories about the choice to migrate"**. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 19(1), 29-42.
- Fuchs, P. X., Doupona, M., Varga, K., Bon, M., Cortis, C., Fusco, A., ... & Wagner, H. (2021). **"Multi-national perceptions on challenges, opportunities, and support structures for Dual Career migrations in European student-athletes"**. *PLoS One*, 16(6), e0253333.
- Giffin, C. E., Schinke, R. J., Larivière, M., Coholic, D., & Li, Y. (2024). **"Migration and meaning: an exploration of elite refugee athletes' transitions into the Canadian sports system"**. *International journal of sport and exercise psychology*, 22(6), 1460-1479.
- Jansen, J., & Engbersen, G. (2017). **"Have the Olympic Games become more migratory? A comparative historical perspective"**. *Comp Migr Stud*, 5(1), 11. <https://doi.org/10.1186/s40878-017-0054-2>
- Kitchin, P. J., & Howe, P. D. (2013). **"How can the social theory of Pierre Bourdieu assist sport management research?"** *Sport Management Review*, 16(2), 123-134.
- Klöcker, J. A., & Daumann, F. (2024). **"For A Brighter Tomorrow—A Theoretical and Empirical Analysis of Athletes' International Migration"**. Working paper, DOI: 10.13140/RG.2.2.32757.59369.
- Magee, J., & Sugden, J. (2002). **"The World at their Feet" professional football and international labor migration"**. *Journal of sport and social issues*, 26(4), 421-437.
- Marques, R. F. R., Barker-Ruchti, N., Schubring, A., Marchi Júnior, W., Menezes, R. P., & Nunomura, M. (2022). **"Moving Away: Intra-National Migration Experiences of Brazilian Men Elite Futsal Players During Youth"**. *International Review for the Sociology of Sport*, 57(6), 940-959. <https://doi.org/10.1177/10126902211045676>
- Micheline, E. (2018). **"War, migration, resettlement and sport socialization of young athletes: the case of Syrian elite water polo"**. *European Journal for Sport and Society*, 15(1), 5-21. <https://doi.org/10.1080/16138171.2018.1440949>
- Micheline, E. (2020). **"Coping with sport ambitions after forced migration: strategies of refugee athletes"**. *European Journal for Sport and Society*, 17(4), 357-373.
- Micheline, E. (2022). **"Organised sport in refugee sites: An ethnographic research in Niamey"**. *European Journal for Sport and Society*, 19(1), 1-17. <https://doi.org/10.1080/16138171.2021.1878433>
- Micheline, E., & Seiberth, K. (2023). **"(Anti-)Hero, refugee, soccer player: the case of bakery Jatta. A discourse analysis of German newspapers"**. *Soccer & Society*, 24(5), 622-635. <https://doi.org/10.1080/14660970.2022.2080668>
- Mickelsson, T. B. (2023). **"Understanding Central- and Eastern European migrants' inclusion into sport: a Delphi study"**. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 15(1), 109-124. <https://doi.org/10.1080/19406940.2022.2161597>
- Nunn, C., Spaaij, R., & Luguetti, C. (2022). **"Beyond integration: football as a mobile, transnational sphere of belonging for refugee-background young people"**. *Leisure Studies*, 41(1), 42-55. <https://doi.org/10.1080/02614367.2021.1962393>
- O'Donnell, A. W., Stuart, J., Barber, B. L., & Abkhezr, P. (2020). **"Sport participation may protect socioeconomically disadvantaged youths with refugee backgrounds from experiencing behavioral and emotional difficulties"**. *Journal of Adolescence*, 85, 148-152. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2020.11.003>
- Orlowski, J., Wicker, P., & Breuer, C. (2016). **"Labor migration among elite sport coaches: An exploratory study"**. *International Review for the Sociology of Sport*, 53(3), 335-349. <https://doi.org/10.1177/1012690216649778>

- paaij, R. (2013). **“Cultural diversity in community sport: An ethnographic inquiry of Somali Australians’ experiences”**. Sport Management Review, 16(1), 29-40. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.smr.2012.06.003>
- Palumbo, F., Fusco, A., Cortis, C., & Capranica, L. (2021). **“Student-athlete migration: A systematic literature review”**. Human Movement, 22(1), 80-91.
- Poli, R. (2006). **“Migrations and Trade of African Football Players: Historic, Geographical and Cultural Aspects”**. Africa Spectrum, 41(3), 393-414. <http://www.jstor.org/stable/40175150>
- Poli, R. (2010). **“African migrants in Asian and European football: hopes and realities”**. Sport in Society, 13(6), 1001-1011. <https://doi.org/10.1080/17430437.2010.491269>
- Poli, R., & Ravenel, L. (2015). **The migration of elite athletes**. In Routledge handbook of the sociology of sport (pp. 408-416). Routledge.
- Rojo, J. R., Marques, R. F. R., & Starepravo, F. A. (2022). **“A Systematic Review of Research on Sport Migration”**. Migration and Diversity, 1(1), 58-74. <https://doi.org/10.33182/md.v1i1.2847>
- Ryba, T. V., Stambulova, N. B., & Ronkainen, N. J. (2020). **Transnational athletic career and cultural transition**. The Routledge international encyclopedia of sport and exercise psychology, 671-681.
- Sethi, S. K., Pericak, K., & Felli, F. (2024). **“Capitalizing on sport labor migration: The role of ethnic capitalism in the discriminatory, regulatory, and exploitative environment for international college athletes in the United States”**. International Review for the Sociology of Sport, 10126902241288267.
- Simiyu Njororai, W. W. (2010). **“Global inequality and athlete labour migration from Kenya”**. Leisure/Loisir, 34(4), 443-461.
- Simiyu Njororai, W. W. (2012). **“Distance running in Kenya: athletics labour migration and its consequences”**. Leisure/Loisir, 36(2), 187-209.
- Spaaij, R., & Oxford, S. (2018). **SDP and forced displacement**. Routledge handbook of sport and development and peace, 385-395.
- Spaaij, R., Broerse, J., Oxford, S., Luguetti, C., McLachlan, F., McDonald, B., Klepac, B., Lymbery, L., Bishara, J., & Pankowiak, A. (2019). **“Sport, Refugees, and Forced Migration: A Critical Review of the Literature”**. Front Sports Act Living, 1, 47. <https://doi.org/10.3389/fspor.2019.00047>
- Spaaij, R., Luguetti, C., & De Martini Ugolotti, N. (2022). **“Forced migration and sport: an introduction”**. Sport in Society, 25(3), 405-417. <https://doi.org/10.1080/17430437.2022.2017616>
- Stempel, C. (2005). **“Adult participation sports as cultural capital: A test of Bourdieu’s theory of the field of sports”**. International Review for the Sociology of Sport, 40(4), 411-432.
- Storm, R. K., Thomsen, F., & Jakobsen, T. G. (2017). **“Do they make a difference? Professional team sports clubs’ effects on migration and local growth: Evidence from Denmark”**. Sport Management Review, 20(3), 285-295. <https://doi.org/10.1016/j.smr.2016.09.003>
- Sullivan, J., Ross, T., & Wu, C. (2023). **“Representing the nation: exploring attitudes towards naturalized foreign football players in China”**. Soccer & Society, 24(5), 593-606. <https://doi.org/10.1080/14660970.2022.2069100>
- Thorpe, H., & Wheaton, B. (2021). **“Young Gazan Refugees, Sport and Social Media: Understanding Migration as a Process of Becoming”**. International Migration Review, 55(3), 902-928. <https://doi.org/10.1177/0197918320988247>
- Ungruhe, C., & Agergaard, S. (2020). **“Cultural transitions? Transcultural and border-crossing activities among sport labor migrants”**. Sport in Society, 23(4), 717-733.
- Warde, A. (2006). **“Cultural capital and the place of sport”**. Cultural Trends, 15(2-3), 107-122.